herpy

KAMELEONY

Kameleon senegalski

Chamaeleo senegalensis

Chamaeleo senegalensis to średniej wielkości, nadrzewny kameleon z wilgotnej sawanny i skrajów lasów tropikalnej Afryki Zachodniej. Jest jednolicie zielony do oliwkowobrązowego i całkowicie pozbawiony rogów i fałdów skórnych. Gatunek jest powszechnie dostępny w handlu, gdzie niemal wszystkie zwierzęta pochodzą z odłowu. Potrzebuje wysokiego terrarium siatkowego z UVB, pije wyłącznie krople i musi mieszkać sam.

Rodzina: Chamaeleonidae Nazwa angielska: Senegal Chameleon Dawna nazwa: *Chamaeleo gymnocephalus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**20-30 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**3-5 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Sawanna i suchy las**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**45 × 45 × 90 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**22-27 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-32 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**50-70%**
Woda	**Bez miski z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**5-6 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**20-70 jaj**
Zniesienia w roku	**1-3**
Inkubacja	**210-365 dni** przy 22-27 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Chamaeleo senegalensis to średniej wielkości kameleon osiągający 20-30 cm długości łącznie z ogonem. Głowa jest płaska i całkowicie pozbawiona fałdów skórnych, rogów i innych wyrostków, a skóra jest gładka. Barwa podstawowa jest limonkowozielona do oliwkowozielonej lub oliwkowobrązowej, a ciało może być pokryte ciemnoszarymi lub brązowymi plamami. Barwa zmienia się w zależności od nastroju, temperatury i stresu, ale nie po to, by dopasować się do tła. Samca można rozpoznać po grubszej nasadzie ogona (wybrzuszenie hemipenisów) i zwykle jest mniejszy od samicy.

Gatunek jest blisko spokrewniony z *Chamaeleo dilepis* i *Chamaeleo gracilis*, a wszystkie trzy gatunki utrzymuje się w ten sam sposób. *C. senegalensis* jest z nich najmniejszy. *Chamaeleo gymnocephalus* to synonim.

Jest to jeden z najczęściej spotykanych kameleonów w handlu, ponieważ jest liczny i łatwy do złapania w naturze. Niemal wszystkie zwierzęta pochodzą z odłowu i w chwili przybycia są często osłabione, odwodnione i zarobaczone. Handel może zagrażać lokalnym populacjom, choć gatunek jako całość nie jest zagrożony. Nadaje się do obserwacji, a nie do brania na ręce.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Chamaeleo senegalensis żyje w tropikalnej Afryce Zachodniej od Senegalu na zachodzie po Kamerun na wschodzie: Mauretania, Senegal, Gambia, Gwinea Bissau, Gwinea, Sierra Leone, Liberia, Wybrzeże Kości Słoniowej, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Mali i Kamerun. Dalej na wschód stwierdzono go w Republice Środkowoafrykańskiej, Sudanie Południowym i Sudanie.

> **Naturalny zasięg:** Mauretania, Senegal, Gambia, Gwinea Bissau, Gwinea, Sierra Leone, Liberia, Côte d'Ivoire, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Mali, Kamerun, Republika Środkowoafrykańska, Sudan Południowy i Sudan.

ŚRODOWISKO

Gatunek zamieszkuje wilgotną, porośniętą krzewami sawannę oraz skraje lasów i suche lasy. Jest nadrzewny i aktywny w dzień, przebywa na krzewach i niskich drzewach, gdzie poluje i wygrzewa się na gałęziach. Jest terytorialny i nie toleruje w pobliżu innych kameleonów.

Klimat w obszarze występowania jest tropikalny, z porą deszczową i porą suchą. Gatunek ma tak duży zasięg, że jego populacja nie została oszacowana, i uważa się go za pospolity. Pokarm stanowią owady prostoskrzydłe, zwłaszcza koniki polne i świerszcze, a także modliszki i patyczaki. Zwierzę wypatruje ofiarę wzrokiem, skupia na niej oba oczy i wyrzuca lepki język. Wrogami są ptaki, węże i ssaki.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium siatkowego o wymiarach co najmniej 45 × 45 × 90 cm (długość × szerokość × wysokość). Większe jest zawsze lepsze. Młode mogą mieszkać w 40 × 40 × 75 cm. W każdym terrarium może mieszkać tylko jeden kameleon: zwierzęta są bardzo terytorialne i stresują się obecnością innych kameleonów, także tego samego gatunku.

Terrarium powinno być raczej wysokie niż szerokie i mieć siatkę na górze i po bokach. Wilgotne, stojące powietrze powoduje infekcje dróg oddechowych, ale jednocześnie trzeba utrzymać wilgotność, więc w suchym pomieszczeniu jedną lub dwie ściany można zasłonić płytą. Lampy wiszą na zewnątrz, na siatce.

Urządź terrarium licznymi szorstkimi gałęziami różnej grubości i gęsto obsadź je wytrzymałymi, nietoksycznymi roślinami, aby zwierzę mogło się wycofać i ukryć. Gałęzie muszą znajdować się na tyle daleko od siatki, by zwierzę nie mogło podejść pod źródło ciepła i się poparzyć. Na dnie nie stosuj sypkiego podłoża: najprostsze są gazety, kuweta lub odpływ, a rośliny stoją w doniczkach. Unikaj piasku, żwiru, żwirku dla kotów i ściółki kukurydzianej.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

TEMPERATURA

W dzień temperatura w terrarium powinna wynosić 22-27 °C, a na gałęzi do wygrzewania 29-32 °C. Zacznij od żarówki 60 W i dostosuj ją według pomiarów: zbyt mocna lampa może spowodować poważne poparzenia, nawet przez siatkę. Mierz gałąź do wygrzewania termometrem na podczerwień i kontroluj temperaturę na dole terrarium termometrem. Zwierzę musi mieć możliwość wyboru między ciepłym a chłodnym miejscem.

Na noc światło się wyłącza, a temperatura powinna spaść do 18-22 °C. W zwykłym pokoju nocne dogrzewanie nie jest potrzebne. Jeśli w pomieszczeniu robi się bardzo zimno, używa się promiennika ceramicznego lub grzejnika pokojowego, a nigdy żarówki, również czerwonej ani czarnej.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 50-70 % i utrzymuje się ją, zraszając całe terrarium kilka razy dziennie. Żywe rośliny pomagają utrzymać wilgotność, a zimny generator mgły lub system zraszający z timerem może okazać się konieczny. Gatunek nie pije stojącej wody, lecz wyłącznie krople z liści i zroszonych powierzchni, dlatego nie stosuje się poidełka ani wodospadu.

Zraszaj terrarium co najmniej dwa razy dziennie i pozwól, by wszystkie powierzchnie całkowicie wyschły między zraszaniami, aby nie rozwinęła się pleśń ani bakterie. Dobrym uzupełnieniem jest kroplówka ustawiona na siatce, tak by krople spływały po liściach. Przy zbyt niskiej wilgotności zwierzę staje się ospałe i odwodnione oraz ma problemy z linieniem.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje mocnego światła oraz UVB przez 12 godzin i ciemności przez 12 godzin. UVB jest niezbędne, ponieważ zwierzę wytwarza D3 w skórze i potrzebuje jej do przyswajania wapnia. Umieść świetlówkę T5 UVB lub listwę LED na siatce tak, aby gałąź do wygrzewania otrzymywała indeks UV około 3-4. Odpowiada to strefie Fergusona 3; strefa jest szacunkiem na podstawie trybu życia, a nie pomiarem dla tego gatunku.

Najwyższa gałąź musi znajdować się co najmniej 30 cm pod lampami, aby zwierzę się nie poparzyło; sprawdzaj indeks UV miernikiem UV. Świetlówki UVB emitują UVB tylko przez 6-8 miesięcy, nawet jeśli nadal świecą, więc wymieniaj je co najmniej dwa razy w roku. Wszystkie lampy wiszą na zewnątrz, na siatce.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gatunek jest owadożerny i potrzebuje żywych owadów: świerszczy, jedwabników, larw zawisaka, karaczanów takich jak *Blaptica dubia* i pojedynczych drewnojadów. Larwy barciaka i mącznika są tłuste i podaje się je tylko od czasu do czasu. Owady nie mogą być dłuższe niż szerokość głowy zwierzęcia i na kilka godzin przed podaniem powinny zostać dobrze nakarmione warzywami i wapniem. Ważna jest różnorodność. Karm przed południem, aby zwierzę mogło się rozgrzać i strawić pokarm.

Młode dostają tyle małych owadów, ile są w stanie zjeść, kilka razy dziennie. Młode w wieku 3-6 miesięcy dostają 10-12 małych owadów dziennie, a zwierzęta w wieku 6-12 miesięcy 10-12 średnich co drugi dzień. Dorosłe dostają 5-7 małych do średnich owadów co drugi dzień. Usuwaj niezjedzone owady, ponieważ mogą pogryźć zwierzę.

Przy większości karmień lekko oprósz owady wapniem bez D3. Co drugi tydzień dostają multiwitaminę, a co drugi tydzień wapń z D3. Niedobór wapnia prowadzi do choroby kości.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Chamaeleo senegalensis jest stosunkowo spokojny w porównaniu z innymi kameleonami, ale to zwierzę do oglądania, a nie do brania na ręce. Manipulacja powoduje stres i powinna odbywać się tylko wtedy, gdy jest konieczna. Gdy zwierzę czuje się zagrożone, zmienia barwę i nadyma ciało, by wydawać się większe. Daj nowemu zwierzęciu spokój przez pierwsze tygodnie i ustaw terrarium tak, aby ludzie nie przechodzili obok bez przerwy.

Gatunek jest samotniczy i musi mieszkać sam, także w dużym terrarium. Zwierzę potrzebuje wielu kryjówek w listowiu. Ciemne barwy i otwarty pysk są oznakami stresu. Zwierzęcia nie należy przytrzymywać ani nigdy chwytać za ogon. Zwierzęta z odłowu wymagają szczególnej ostrożności po przybyciu i nie nadają się dla początkujących.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec ma wyraźnie grubszą nasadę ogona niż samica i zwykle jest mniejszy. Gatunek osiąga dojrzałość płciową po 5-6 miesiącach, ale samice powinny rozmnażać się dopiero w wieku co najmniej roku, aby miały dość wapnia zarówno na jaja, jak i na własny wzrost. Samice mogą wytwarzać jaja bez kontaktu z samcem, dlatego każda dorosła samica musi mieć dostęp do pojemnika do składania jaj, również gdy mieszka sama.

GODY I KOPULACJA

Gatunek rzadko rozmnaża się w niewoli. Samica gotowa do kopulacji przybiera intensywnie żółtą barwę. Samica może zaatakować samca zaraz po kopulacji, dlatego trzeba go natychmiast usunąć. Łącz zwierzęta tylko pod nadzorem. Samica składa jaja około 70-90 dni po kopulacji.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Zniesienie liczy 20-70 jaj, a samica składa 1-3 zniesienia w roku. Po jednej kopulacji może złożyć kilka zniesień, ponieważ przechowuje nasienie. W tygodniu przed złożeniem jaj samica staje się niespokojna, chodzi po terrarium i je mniej.

Samica powyżej 6 miesięcy musi zawsze mieć dostęp do pojemnika do składania jaj: co najmniej 40 × 40 × 40 cm z co najmniej 30 cm warstwą płukanego piasku do piaskownic lub mieszanki piasku i ziemi, na tyle wilgotnej, by wykopany tunel trzymał kształt. Włóż do pojemnika jedną lub kilka gałęzi, aby samica mogła wchodzić i wychodzić. Samica kopie tunel głową naprzód, wchodzi do niego tyłem, składa jaja i ponownie zasypuje tunel. Musi mieć całkowity spokój, a terrarium i pojemnik można przykryć materiałem z otworem do podglądania. Składanie jaj może trwać od kilku godzin do kilku dni. Jeśli samica nie może pozbyć się jaj (zatrzymanie jaj), zagraża to jej życiu i musi natychmiast trafić do weterynarza. Po złożeniu jaj potrzebuje co najmniej tygodnia spokoju, dodatkowej wody i pokarmu bogatego w wapń.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

INKUBACJA

Jaja wyjmuje się ostrożnie i układa w tej samej pozycji, w jakiej zostały złożone, bez obracania. Układa się je do połowy zakopane w wilgotnym, gruboziarnistym wermikulicie w szczelnie zamkniętym pojemniku bez otworów lub z kilkoma małymi otworami. Podłoże powinno być wilgotne tak, by po ściśnięciu garści wypłynęło tylko kilka kropel. Pokrywa musi szczelnie przylegać, inaczej jaja wyschną.

Temperatura inkubacji wynosi 22-27 °C, a inkubacja trwa bardzo długo: 7-12 miesięcy. Dane dotyczą łącznie gatunków *Chamaeleo senegalensis*, *Chamaeleo dilepis* i *Chamaeleo gracilis* i nie zostały zmierzone dla samego tego gatunku. Determinacja płci zależna od temperatury nie jest udokumentowana.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Odchów tego gatunku nie został szczegółowo opisany. Młode potrzebują terrarium siatkowego o wymiarach co najmniej 40 × 40 × 75 cm z wieloma cienkimi gałęziami i roślinami, UVB oraz takich samych temperatur jak dorosłe. Zraszaj kilka razy dziennie, aby młode zawsze mogły pić krople, ponieważ szybko się odwadniają. Młode do 3 miesięcy dostają tyle małych owadów oprószonych wapniem, ile są w stanie zjeść, kilka razy dziennie. Młode, które wydają się zestresowane, wyjmuje się i odchowuje osobno.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika z warunków utrzymania. Zwierzęta z odłowu są ponadto w chwili przybycia często osłabione, odwodnione i silnie zarobaczone. Typowe problemy to:

- Odwodnienie. Objawami są zapadnięte oczy, pomarszczona skóra, suchy kał i pomarańczowe lub żółte moczany.
- Zanik kości (metaboliczna choroba kości) przy zbyt małej ilości UVB lub wapnia.
- Infekcja dróg oddechowych w wilgotnym, stojącym powietrzu: śluz w pysku, otwarty pysk, ospałość. Zadbaj o wentylację.
- Zatrzymanie jaj u samic, które jest ostrym i zagrażającym życiu problemem i wymaga weterynarza. Przekarmianie zwiększa ryzyko.
- Poparzenia od lamp.
- Pasożyty wewnętrzne i stres u zwierząt z odłowu. Zbadaj nowe zwierzę na podstawie próbki kału, zanim trafi do innych zwierząt.

Zdrowe zwierzę ma otwarte, jasne oczy i jędrną skórę, mocno chwyta gałąź i je. Udaj się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę nie je, traci na wadze, ma zamknięte oczy w ciągu dnia, ma śluz wokół pyska albo siedzi ciemne i ospałe.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/kameleony/chamaeleo-senegalensis